

na dragog profesora i vrsnog stručnjaka, mora se pohvaliti napor članova Redakcije, koji su u ovim za izdavačku djelatnost jako

teškim vremenima uspjeli ostvariti značajan rezultat ■

Dženan Dautović

Naučno djelo akademika Branislava Đurđeva. Zbornik radova sa Međunarodnog okruglog stola održanog u Sarajevu 4. decembra 2009, (ur. Dževad Juzbašić). Sarajevo: Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, posebna izdanja, knjiga CXXXI, Odjeljenje humanističkih nauka, knjiga 39, 2010, 239.

U povodu stogodišnjice rođenja akademika Branislava Đurđeva u decembru 2009. godine održan je Međunarodni okrugli sto pod nazivom *Naučno djelo Branislava Đurđeva*. U organizaciji skupa učestvovali su ANUBiH, Odsjek za historiju Filozofskog fakulteta u Sarajevu, Orijentalni institut i Institut za istoriju u Sarajevu. Referati održani tom prilikom objavljeni su kao zbornik u posebnim izdanjima Odjeljenja humanističkih nauka Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine. U Zborniku su referati prezentirani redoslijedom kojim su izlagani na skupu. Skup je otvorio akademik Dževad Juzbašić ispred ANUBiH-a, a nakon toga skupu se ispred Organizacionog odbora obratila dr. Behija Zlatar, direktorica Orijentalnog instituta Sarajevo. Njihova izlaganja nalaze se u uvodnom dijelu Zbornika, zajedno sa još dva obraćanja. Naime, prof. dr. Lamija Hadžiosmanović i akademik Vladimir Premec u svom kratkom obraćanju skupu biranim riječima prisjećali su se nekih momenata iz druženja sa prof. dr. Branislavom Đurđevom.

Nakon toga u Zborniku je prezentirano sedam referata koji se odnose na Branisla-

va Đurđeva kao osmanistu. Treba reći da su stavovi izneseni u pojedinim referatima u ovom Zborniku isključivo mišljenja njihovih autora. A ta mišljenja su dijametralno suprotna. Na jednoj strani su referati koji ukazuju na ogroman doprinos Branislava Đurđeva osmanistici, posebno u rješavanju pojedinih pitanja kao što je karakter osmanskog feudalizma, problem Srpske pravoslavne crkve i dr. Tako Aladin Husić u svom referatu ističe značaj istraživanja Branislava Đurđeva za historiografiju jugoistočne Evrope, a Adnan Pepić u referatu *Značaj Branislava Đurđeva za izučavanje historije Crne Gore* naglašava da je profesor Đurđev dao neprocjenjiv doprinos u izučavanju historije Crne Gore u osmanском periodu. Na doprinos profesora Đurđeva u pisanju *Istorije naroda Jugoslavije II* ukazao je prof. dr. Enes Pelidija u svom referatu, koji u uvodu naglašava da "u plejadi istaknutih historičara BiH koji su svojim djelima ostavili vrijedan trag, jedno od značajnih mjesta pripada akademiku B. Đurđevu". Lejla Gazić posvetila je svoj prilog njegovoj ulozi u izdavačkoj djelatnosti. U ovu skupinu spadaju i referati Ramize

Smajić o pravcima razvoja osmanistike u jugoslavenskom i postjugoslavenskom periodu, te Eme Miljković *Branislav Đurđev i Despotov kanun*.

S druge strane, imamo referat Nenada Filipovića pod nazivom *Pitanje osmanske vlasti u Crnoj Gori, razvoj jugoslovenske osmanistike i Branislav Đurđev*. U referatu su iznesene ocjene poput one da "ne stoji tvrdnja da je B. Đurđev najznačajniji historičar u BiH", te posebno ne u osmanistici. Kada je riječ o karakteru osmanske vlasti u Crnoj Gori, autor ističe da "Đurđev taj problem nije razriješio nego ga je nepotrebno te samoreklamerski zamrsio." To je mišljenje autora. Da je ovo usamljen primjer ocjene doprinosa Branislava Đurđeva historijskoj nauci uopće, osmanistici posebno, govore brojne druge ocjene koje ga svrstavaju među istaknutije osmaniste. Naime, općenito je prihvaćeno mišljenje u historijskoj nauci da je Branislav Đurđev razvoju osmanistike dao značajan doprinos, osim studije *Iz historije Crne Gore pod osmanskom vlašću*, u kojoj je pokazao neutemeljenost dotadašnjih romantičarskih shvatanja u historiografiji (da Crna Gora nikad nije priznavala osmansku vlast), između ostalog, i studijama o socijalnoj i klasnoj prirodi osmanskog feudalizma, s posebnim osvrtom na pitanje svojine, a potom i o položaju i ponašanju pojedinih društvenih slojeva u vrijeme osmanskih osvajanja južnoslavenskih prostora. Naredna četiri referata, Nenada Maočanina, Olge Zirojević, Aleksandra Antonova i Dritana Egri ne odnose se, doduše, konkretno na naučno djelo Branislava Đurđeva, ali se bave problemima iz osmanistike.

Osim bavljenja konkretnim historijskim temama, Đurđev se bavio i pojedinim teorijskim pitanjima iz historijske historiografije i problemima iz historijske metodologije.

Na to se odnosi narednih pet referata. Njegov doprinos kao teoretičara historijske nauke najbolje se ogleda u referatu akademika Muhameda Filipovića pod nazivom *Problem filozofije historije i metodologije historiografskih istraživanja u djelu Branislava Đurđeva*, gdje kaže da je najznačajnije u cjelokupnom historiografskom opusu Branislava Đurđeva za nas ono što je on napisao i mislio o historiji kao posebnoj nauci, tj. da je najznačajniji dio njegovog ukupnog naučnog opusa njegov rad na filozofiji historije i na metodologiji historiografskih istraživanja. Prema akademiku Filipoviću, Đurđev je jedini od historičara koji se ozbiljno bavio odnosom historije i filozofije. Akademik Filipović svoj referat je završio riječima: "Smatram da je Đurđev bio ozbiljan mislilac u oblasti historiografije". O metodološkim problemima historijske nauke kojima se bavio profesor Đurđev govore referati Vesne Mušeta-Aščerić *Metodološki pristup Branislava Đurđeva problemima historijske nauke*, referat Adnana Velagića *Marksističko poimanje problema historije u djelima Branislava Đurđeva*, te referat Safeta Bandžovića *Metodološki pristup Branislava Đurđeva etničkoj historiji BiH: muslimani i bošnjaštvo*.

Đurđev je bio dosljedan marksist čija shvatanja historije i osnovni metodološki pristup problemima historije kao nauke i njenom humanističko-filozofskom usmjerenju počivaju u svojim polazištima na nekim ključnim stavovima Marksove historijske misli. Pri tome treba imati na umu da je Đurđev uvijek isticao da Marks za njega nije bio obaveza nego inspiracija. Kao izvanredan poznavalac filozofsko-historijskih i metodoloških pitanja, formulisao je u našoj historiografiji idejna polazišta koja su naučno utemeljena i danas. Svojim brojnim radovima iz historijske metodologije

još za života postao je cijenjen metodolog. Kao zagovornik tradicionalne historiografije, ne one u Rankeovskom smislu, bio je često u situaciji da polemizira sa predstavnicima tzv. strukturalne historiografije. Sklonost Branislava Đurđeva da polemizira određene probleme u historijskoj nauci najbolje se očitava u referatu Dine Mujadževića pod nazivom *Polemika između Mirjane Gross i Branislava Đurđeva*.

Nakon prezentiranih referata sa Okruglog stola na kraju Zbornika pridodata je biografija i bibliografija radova Branislava Đurđeva. To je urađeno s razlogom da bi se sagledao njegov ukupan doprinos razvoju historijske nauke u Bosni i Hercegovini, koji je neupitan, te ukazalo na bogatu bibliografiju radova koja broji preko 300 bibliografskih jedinica ■

Vesna Mušeta-Aščerić

Godišnjak. Sarajevo: Centar za balkanološka ispitivanja ANUBiH, 2010, Knjiga 39, 262 str.

U Sarajevu je 2010. godine objavljeno trideset i deveto izdanje *Godišnjaka* Centra za balkanološka ispitivanja Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine. Kao i prethodnih 38 publikacija i ovo izdanje nastavlja tradiciju koja *Godišnjak* svrstava među najreferentnije časopise iz oblasti arheologije i historije ne samo Bosne i Hercegovine već i cjelokupne jugoistočne Evrope. Na prvi pogled uočljivo je da je novo izdanje ovog uglednog naučnog časopisa, obogaćeno novim vizuelnim identitetom, koji se ogleda u promijenjenom izgledu korica i povećanom formatu stranica. Naime, uobičajeni B5 standard zamijenjen je A4 formatom, što je rezultiralo boljom preglednošću sadržaja časopisa, te ga približilo tokovima moderne naučne publicistike. Pored naučnih radova bosanskohercegovačkih arheologa, etnologa i historičara, u ovom broju objavljeni su i članci autora iz Hrvatske, Srbije, Njemačke, Austrije i Australije. Time se jasno ukazuje na nastavak tradicije naučne misli koju ovaj časopis njeguje od početka svog objavljivanja. Rad

Redakcije rezultirao je objavljivanjem četrnaest članaka sa uskostručnim sadržajem te sa dva prikaza ranije objavljenih naučnih radova. Pri izradi sadržaja časopisa korištena je vidljivo hronološka metoda, tako da su na prvim stranicama objavljeni oni radovi koji obrađuju tematiku iz najstarijih epoha ljudskih zajednica, preko antike, srednjeg vijeka pa sve do novovjekovne historije.

U skladu sa tom metodom razvrstavanja objavljenih tekstova, ovo izdanje *Godišnjaka* započinje člankom Blagoja Govedarice "Ideološki značaj grobnih tumula i sakralna simbolika kruga". Već u uvodnom dijelu spomenutog članka naglašen je arheološki značaj nalaza tumula kao prvih građevina koje nemaju isključivo sakralni značaj, one slave i ljudsko biće kao dio prostora u kome egzistira. Autor članka s pravom primjećuje kako se kroz gradnju monumentalnih humki od V i IV milenija može pratiti socijalno raslojavanje, što posebno dobiva na značaju ako se ima u vidu da je to ono razdoblje kada je veći dio Evrope bio nase-